

ผลงานรายบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาระบบงานพัฒนาคุณภาพชีวิต
เด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการ
โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

จัดทำโดย นางเอียรทอง ประสานพานิช
รหัส 9924

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2567
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

ผลงานรายบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน
ที่เชื่อมโยงกลไกและบริการ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

จัดทำโดย นางเจียรทอง ประสานพานิช
รหัส 9924

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 99
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2567

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารผลงานรายบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหาร
ระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

นายอาร์ักษ์ พรหมณี
อาจารย์ที่ปรึกษา

นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษา

นางระรินทิพย์ ศีโรรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ส่งผลให้เกิดข้อท้าทายประการสำคัญเกี่ยวกับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีพันธกรณีในการประกันสิทธิเด็กทุกคนในประเทศไทยให้ได้รับการดูแล ส่งเสริมพัฒนา และปกป้องคุ้มครองอย่างเต็มขีดความสามารถของประเทศ ประกอบกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยุทธศาสตร์กรมกิจการเด็กและเยาวชน และแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนและสังคมให้มีคุณภาพเต็มศักยภาพและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคมในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ และสร้างการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน และในทุกระดับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคีเครือข่าย และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ให้แก่เด็กและเยาวชน ดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบาย สร้างเด็กและเยาวชนไทย ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเติบโตอย่างยั่งยืน”

เพื่อให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนสามารถขับเคลื่อนงานได้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งในแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี คือ การเสริมสร้างระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม โดยที่ผ่านมา กรมฯ ได้มีการขับเคลื่อนโดยใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกลไกการดำเนินงาน มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด เป็นกลไกหลักรับผิดชอบการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาว่า ระบบงานที่มีอยู่ไม่สามารถรับมือและตอบสนองกับสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

การจัดทำข้อเสนอ เรื่อง “การพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย” เพื่อให้กำหนดนโยบาย มาตรการการพัฒนาประสิทธิภาพระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน และขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้แผนภูมิแกงปลา พบสาเหตุของปัญหาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน (4M) ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร การไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอต่อเคสเด็ก (2) ด้านกระบวนการ ยังไม่เกิดการประสานการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ (3) ด้านวัตถุประสงค์ต่อการสร้างการรับรู้ ข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของสังคมต่อการดูแลเด็กเชิงบวก (4) ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือขาดงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนางานเชิงป้องกัน และการช่วยเหลือเด็ก รวมถึงยังไม่มีเชื่อมโยงฐานข้อมูลเด็กระหว่างหน่วยงานสหวิชาชีพเพื่อจัดบริการให้แก่เด็กและครอบครัวได้อย่างต่อเนื่องครบวงจร

ข้อเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย จำเป็นต้องมีมาตรการการดำเนินงาน ดังนี้

1. เพิ่มขีดความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการวิชาชีพโดยพัฒนาระบบสนับสนุน และส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบวิชาชีพให้สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ พัฒนาระบบการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนครอบคลุมในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ (วิชาชีพ หมายถึงถึงนักกฎหมาย แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู) ส่งเสริมให้มีและพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบวิชาชีพ และทีมสหวิชาชีพ และเพิ่มและกระจายอัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ประกอบวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ ให้มีความเพียงพอในการทำงานเชิงรุกทั้งด้านการป้องกัน และการช่วยเหลือ

2. เสริมสร้างความเข้มแข็งบริการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยปรับมาตรฐานและแนวทางการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการที่เหมาะสม สำหรับเด็กและครอบครัวตามช่วงวัยและสถานการณ์ พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการจัดบริการสำหรับเด็กและครอบครัวของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีเด็กอยู่ในความดูแล

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน โดยศึกษาและประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในระดับชุมชนเพื่อขยายต่อยอด ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายดำเนินกิจการให้เป็นไปตามสิทธิเด็กกับภาคธุรกิจ รวมถึงการมีนโยบายปกป้องคุ้มครองเด็กในหน่วยงาน และส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมการดูแลเด็กและเยาวชนเชิงสร้างสรรค์

4. เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน โดยกระทรวง กรม หน่วยงาน รวมไปถึงจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น ดำเนินการและผลักดันให้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างบูรณาการ เพื่อรองรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และองค์กรภาคประชาสังคม เป็นเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน และเชื่อมโยงฐานข้อมูลเด็กระหว่างหน่วยงานด้านเด็กและเยาวชน และหน่วยงานสหวิชาชีพ

ในการดำเนินการตามแนวทางข้างต้น จะบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2568 ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามผลการดำเนินงาน ระยะ 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน และ 12 เดือน ทั้งนี้ หากการดำเนินงานมีความต่อเนื่อง จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดระบบงานในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องครบวงจร

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ที่เชื่อมโยงกลไกและบริการ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง: ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส.1) รุ่นที่ 99 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ขอขอบพระคุณผู้บริหารกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้บริหารกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ให้โอกาสและสนับสนุนผู้ศึกษาได้เข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้ ขอขอบคุณบุคลากรของกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน กองยุทธศาสตร์และแผนงานทุกท่านที่ให้การสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รวมถึงองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะได้รับการสนับสนุนการขับเคลื่อนรายงานการศึกษานี้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ อาจารย์อารักษ์ พรหมณี อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม GP ที่ได้แสดงความมุ่งมั่นตั้งใจในการบ่มเพาะ แนะนำแนวคิด ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้กำลังใจตลอดกระบวนการ ส่งผลให้รายงานฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ อาจารย์ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ และอาจารย์ระรินทิพย์ ศิโรรัตน์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เพื่อปรับปรุงรายงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านในความกรุณาที่ได้รับตลอดระยะเวลาการอบรม นอกจากได้รับมุมมองในบทบาทของผู้บริหารแล้ว ยังได้เรียนรู้การเป็นข้าราชการที่ดี เป็นผู้บริหารที่ดี มีคุณธรรม จากอาจารย์ทั้งสามท่านอีกด้วย ขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ ขอขอบคุณวิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ผู้บริหารจัดการหลักสูตร นบส.1 รุ่นที่ 99 ที่เป็นพี่เลี้ยงดูแลเอาใจใส่และอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี และขอขอบคุณเพื่อนสมาชิกกลุ่ม GP6 ทุกท่าน สำหรับการแลกเปลี่ยนมุมมองการทำงานและมิตรภาพที่ดี

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ตามภารกิจของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป

เธียรทอง ประสานพานิช

14 พฤษภาคม 2567

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	4
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	6
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	7
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	7
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	20
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	8
3. แผนพัฒนาตนเอง	9
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	9
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	10
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	11
บรรณานุกรม	33
ภาคผนวก	34
ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	36

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1 สถิติจำนวนการเกิด 2560 – 2566

7

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 - 1	แผนภาพความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม	2
ภาพที่ 1 - 2	แผนภาพโครงสร้างการบริหารกรมกิจการเด็กและเยาวชน	5
ภาพที่ 2 - 1	สัดส่วนเด็กอายุ 0-14 ปี ที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่และญาติ	8
ภาพที่ 2 - 2	รูปแบบการอยู่อาศัยของครัวเรือนประชากรวัยเด็กของไทย	8
ภาพที่ 2 - 3	การใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน	9
ภาพที่ 2 - 4	ยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565	12
ภาพที่ 2 - 5	กรอบแนวคิดกลยุทธ์การคุ้มครองเด็กและความสัมพันธ์กับสิทธิด้านอื่น ๆ	13
ภาพที่ 2 - 6	สถิติพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	14
ภาพที่ 2 - 7	การเชื่อมโยงระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก	17
ภาพที่ 2 - 8	กรอบแนวคิดการพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน	20
ภาพที่ 2 - 9	ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการพัฒนากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก และเยาวชนกับสาเหตุที่เป็นไปได้	21
ภาพที่ 2 - 10	หลักการและสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก	35

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อส.	สำนักงานอัยการสูงสุด
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ดศ.	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
ยธ.	กระทรวงยุติธรรม
มท.	กระทรวงมหาดไทย
สพร.	สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สสส.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
กสศ.	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
UNICEF	องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย
MSO-logbook	ระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์
CPIS	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Information System)

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาประเด็นเรื่อง “การพัฒนาระบบงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย”

นิยามศัพท์

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

“เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 25 ปีบริบูรณ์

“เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี” หมายถึง เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน มีความปลอดภัยและพัฒนาเด็กให้ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ (อ้างอิงมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546)

“การคุ้มครองเด็ก” หมายถึง การจัดให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดที่เด็กต้องพึ่งพาอาศัยและเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง โดยต้องสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และสามารถปกป้องคุ้มครองเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือพัฒนาการ รวมทั้งพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมที่ดี สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม (อ้างอิงยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565)

2.1.1 สภาพของปัญหาและความท้าทาย

(1) จำนวนประชากรเด็กและเยาวชน ในปี 2565 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,090,475 คน ลดลงจากปี 2564 ซึ่งเป็นปีแรกของประเทศที่มีจำนวนการเกิดของเด็กเกิดใหม่ทั้งหมดต่ำกว่าจำนวนการตายของประชากร ประชากรเด็กและเยาวชนมีจำนวน 19,828,367 คน คิดเป็นร้อยละ 30.01 ของประชากรทั้งหมด จำแนกเป็นเด็กช่วงอายุ 0 – 17 ปี จำนวน 13,023,268 คน (คิดเป็นร้อยละ 19.71) และเยาวชนอายุ 18 – 25 ปี จำนวน 6,805,099 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.30) ลดลงจากปี 2564 และปี 2563

ตารางที่ 1.1 สถิติจำนวนการเกิด 2560 – 2566

ปี	ชาย	หญิง	รวม
2560	362,510	340,251	702,761
2561	343,224	323,133	666,357
2562	317,708	300,485	618,193
2563	302,836	284,532	587,368
2564	280,551	264,019	544,570
2565	259,558	242,549	502,107

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย 2560 – 2565

(2) การอยู่อาศัยกับพ่อแม่ของเด็กไทย กลุ่มเด็กอายุ 0-14 ปี พบว่า มีเด็กไทย เพียงเกินครึ่ง เล็กน้อย ร้อยละ 54.7 คน อาศัยอยู่กับทั้งพ่อและแม่ ขณะที่ประมาณ 1 ใน 4 หรือร้อยละ 24.0 อาศัยอยู่กับญาติ การอยู่อาศัยหรือการถูกเลี้ยงดูโดยแม่เพียงคนเดียว พ่อเพียงคนเดียว หรือญาติคนอื่น ๆ โดยไม่มีพ่อและแม่ อยู่ด้วยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2-1 สัดส่วนเด็กอายุ 0-14 ปี ที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่และญาติ

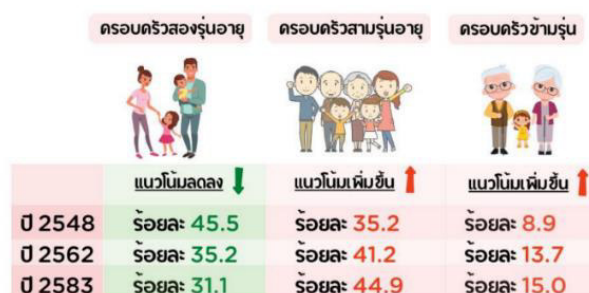

(3) บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

(3.1) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปี 2565 (มกราคมถึงเดือนกรกฎาคม 2565) พบว่า จำนวนผู้ติดเชื้อที่เป็นเด็กและเยาวชน (รวมวัยทำงานบางส่วน) อายุไม่เกิน 29 ปี มีจำนวน 820,672 คน สูงกว่าจำนวนเด็กและเยาวชนผู้ติดเชื้อทั้งหมดในปี 2564 เล็กน้อย (820,593 คน) มีผลกระทบต่อเด็กจากการปิดโรงเรียน และการปรับรูปแบบการเรียนการสอนในลักษณะ การเรียนออนไลน์หรือการรับบริการบ้านไปทำที่บ้าน ส่งผลต่อโอกาสและประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้ของเด็ก ในทุกช่วงวัยในระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเปราะบาง

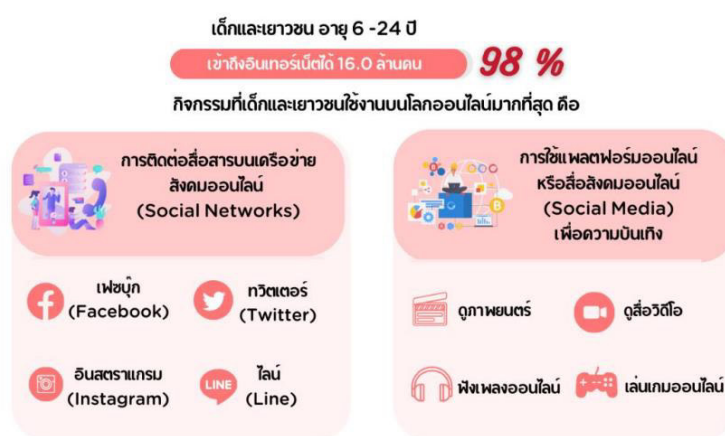
(3.2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัว จากงานศึกษา ครอบครัวไทยในอนาคต พ.ศ. 2583 โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า รูปแบบ การอยู่อาศัยของครัวเรือนประชากรวัยเด็ก มีสัดส่วนที่มากที่สุดเป็นครอบครัวสามรุ่นอายุ ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวสองรุ่นอายุหรือครัวเรือนพ่อแม่และลูก มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง ที่น่าสนใจ คือ ครัวเรือนที่มีลักษณะเป็น “ครัวเรือนข้ามรุ่น” หรือเป็นลักษณะการอยู่อาศัยของเด็กพร้อมกับปู่ย่าตายายที่เป็นผู้สูงอายุ จะมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.9 เป็นร้อยละ 13.7 และร้อยละ 15.0 ตามลำดับในระหว่างปี 2548-2583

ภาพที่ 2 - 2 รูปแบบการอยู่อาศัยของครัวเรือนประชากรวัยเด็กของไทย

(3.3) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ในปี 2565 เด็กและเยาวชน (อายุ 6 -24 ปี) เข้าถึงอินเทอร์เน็ต 16.0 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 98 ของช่วงวัย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) สำหรับช่วงอายุที่มีการใช้สื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี โดยมีระยะเวลาการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ 12 ชั่วโมงต่อวัน

ภาพที่ 2 - 3 การใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน

ที่มา กรมกิจการเด็กและเยาวชน

กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนใช้งานบนโลกออนไลน์มากที่สุด คือ การติดต่อสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networks) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ไลน์ (Line) และอินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อความบันเทิง ประโยชน์ของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ คือ เด็กและเยาวชนได้องค์ความรู้ทางวิชาการนอกห้องเรียนตามความสนใจของตนเอง ได้รับแรงบันดาลใจและค้นพบความสนใจของตนเองที่นำไปสู่การพัฒนา ทักษะและต่อยอดทักษะของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางลบก็มีเช่นกัน คือ ภัยออนไลน์ต่าง ๆ เช่น สื่อลามกอนาจาร การพนันออนไลน์ การกลั่นแกล้งออนไลน์ ซึ่งเป็นภัยออนไลน์ที่เด็กและเยาวชนควรได้รับการดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

(4) สถานการณ์ปัญหาในเด็กและเยาวชน

(4.1) เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง จากข้อมูลรายงานสถิติการรับแจ้งเหตุและสภาพปัญหาเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ในปี 2565 พบว่า มีการรับแจ้งเหตุและสภาพปัญหาของกลุ่มเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี รวมทั้งสิ้น 11,169 ราย มากกว่าการรับแจ้งเหตุในปี 2564 ที่มีจำนวน 7,181 ราย และในกลุ่มเยาวชนอายุ 18 - 25 ปี มีจำนวน 514 ราย สภาพปัญหาและความเปราะบางของเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่เป็นสาเหตุหลัก 3 อันดับแรก ได้แก่ ครอบครัวยากจน (4,827 ราย) ต้องการที่พักอาศัย (639 ราย) และความรุนแรงในครอบครัว (507 ราย) สำหรับเยาวชน อายุ 18-25 ปี พบสาเหตุหลัก 3 อันดับแรก ได้แก่ ครอบครัวยากจน (154 ราย) ต้องการที่พักอาศัย (74 ราย) และความรุนแรงในครอบครัว (44 ราย)

(4.2) ความรุนแรงในครอบครัว มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่วนหนึ่งคาดว่าเป็นผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคที่ดำเนินมาต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบ 3 ปี ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชากรและครอบครัวไทยทุกกลุ่ม ในปี 2565 ข้อมูลจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า อัตราการแจ้งความร้องทุกข์เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 30,000 ราย/ปี ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 32.3 ความรุนแรงทางร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 9.9 และความรุนแรงทางเพศ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

(4.3) สุขภาพจิต ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (WHO) พบว่า ปัญหาสุขภาพจิตเป็นตัวการสร้างความเจ็บป่วย ทูพพลภาพ และการฆ่าตัวตายจัดเป็นสาเหตุสำคัญ 3 ลำดับแรกของการเสียชีวิตของประชากรวัย 15-19 ปี ทั้งนี้ เด็กและเยาวชน ในประเทศไทยกำลังได้รับผลกระทบจากปัญหาสุขภาพจิต ทั้งโรคเครียด โรควิตกกังวล และโรคซึมเศร้า ซึ่งเกิดจากปัจจัยมากมาย เช่น ความรุนแรง การถูกกลั่นแกล้ง ความโดดเดี่ยว รวมทั้งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลให้เด็กและครอบครัวเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตมากขึ้น

(4.4) บุหรี่ไฟฟ้าและกัญชา สถานการณ์การระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มวัยรุ่นกำลังเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักสูบหน้าใหม่และวัยรุ่นหญิงที่เริ่มเข้ามาสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น รวมถึง การแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าลุกลามไปถึงกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี ในภาพรวมของประเทศไทย มีการรณรงค์และจับตาเฝ้ามองสถานการณ์บุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เป็นปัญหาอยู่ คือ ประเทศไทยใช้กฎหมายในการจัดการปัญหาบุหรี่ แต่ยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังได้ เช่น ไม่สามารถจัดการการซื้อขายบุหรี่ไฟฟ้าผ่านช่องทางออนไลน์ที่กำลังแพร่หลาย สำหรับประเด็นกัญชาเสรี ก็ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนเช่นกัน

(4.5) เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่าจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ 2565 ลดลงร้อยละ 16.45 (มีจำนวน 12,192 คดี) จากจำนวนคดีในปีงบประมาณ 2564 ที่มีทั้งสิ้น 14,593 คดี ซึ่งหากพิจารณาตามฐานความผิดของคดี พบว่า ฐานความผิดที่มีแนวโน้มจำนวนคดีลดลง ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และความผิดอื่น ๆ และความผิดที่มีแนวโน้มจำนวนคดีเพิ่มขึ้น ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ความสงบสุข เสรีภาพ และการปกครอง

โดยสรุป บริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ส่งผลให้เกิดปัญหาและข้อท้าทายทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ชาติ หรือในบางกรณีระหว่างประเทศ รวมถึงสถานการณ์เด็กและเยาวชนในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งในมิติการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนและการคุ้มครองให้เด็กมีความปลอดภัย ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน จึงได้กลายมาเป็นพันธกิจสำคัญของหลายหน่วยงานและเครือข่ายทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชน

2.1.2 สภาพปัญหาที่ผ่านมาและแนวโน้มของปัญหาในอนาคต และผลกระทบที่เกิดขึ้น

(1) สภาพปัญหาที่ผ่านมา

(1.1) การนำทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC) สู่การปฏิบัติ ประเทศไทยโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อนุวัติหลักการและบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ผ่านมาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางการบริหาร มาตรการทางสังคม และมาตรการทางการศึกษา อนุสัญญาฯ ประกอบด้วยบทบัญญัติ 54 ข้อ โดยคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้จัดหมวดหมู่ไว้เพื่อให้รัฐภาคีได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมองสิทธิของเด็กแบบองค์รวม และควรตระหนักว่าสิทธิของเด็กในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องออกแบบและบูรณาการการทำงานร่วมกันแบบไร้รอยต่อ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตรอบด้าน การจัดหมวดหมู่สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตามภาคผนวก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 19 กำหนดให้ “รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสม ทั้งปวงด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษาในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ ขณะอยู่ในความดูแลของบิดา มารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล” ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกาศใช้แทนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 กฎหมายฉบับนี้กำหนดมาตรการทางกฎหมาย ในการคุ้มครองเด็กหลายประการ หลักปฏิบัติต่อเด็ก บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปกครอง อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพ และผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์การคุ้มครองเด็ก คือ เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (มาตรา 22) และกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้ปกครองให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ชนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น ตลอดจนต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ (มาตรา 23) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ การให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่ได้รับการเลี้ยงดูคุ้มครองและพัฒนาที่เหมาะสม ต่อมาเมื่อปี 2555 คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติได้ออกคำแนะนำทั่วไป ฉบับที่ 13 ว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองเด็กจากความรุนแรง ปรับเปลี่ยนแนวคิดการคุ้มครองเด็กจากเชิงรับเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย (Protective Environment) สำหรับเด็ก ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2560 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565 ฉบับแรกของประเทศไทย สอดคล้องกับคำแนะนำทั่วไปฯ ฉบับที่ 13 และมีวิสัยทัศน์ “เด็กทุกคนอยู่ดีมีสุข ปลอดภัยในครอบครัว ชุมชนและสังคมแวดล้อมที่คุ้มครองและดูแล”

ภาพที่ 2 - 4 ยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565

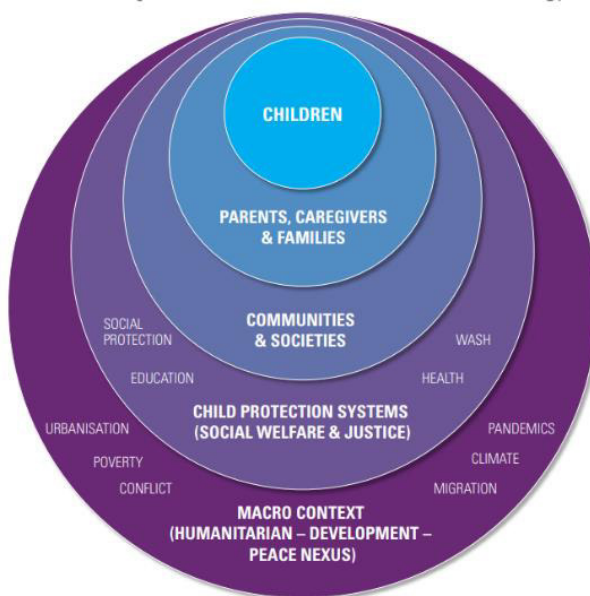

จากผลการประเมินยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2565 พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 มีความก้าวหน้าที่ชัดเจน โดยการริเริ่มระบบการคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่นได้รับการยอมรับว่าเป็นทิศทางการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งเด็กและผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกลไกที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงเด็กได้รวดเร็ว และสามารถส่งเสริมงานเฝ้าระวังได้ นอกจากนี้ ครอบครัวและชุมชนสามารถปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการส่งเสริมสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการคุ้มครองได้ อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องมีการสนับสนุนเพิ่มเติม และขยายบริการไปที่การสร้างความตระหนักแก่ครอบครัวและชุมชนในด้านนโยบายและมาตรการเชิงป้องกันแก่เด็กในระยะยาว เพื่อสร้างการคุ้มครองและปกป้องเด็กในระดับปฐมภูมิ และช่วยส่งเสริมให้ระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีข้อท้าทายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ อีกหลายประการ เช่น ขาดระบบการติดตามการดำเนินงานยุทธศาสตร์ที่ต่อเนื่อง ขาดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงาน ขาดบริการและขาดผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพในระดับท้องถิ่น และอำเภอซึ่งจะได้ขยายความในประเด็นนี้ต่อไป

(1.2) กรอบแนวคิดกลยุทธ์การคุ้มครองเด็ก

องค์กรยูนิเซฟได้จัดทำกรอบแนวคิดกลยุทธ์การคุ้มครองเด็ก แบ่งเป็น 5 ระดับ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลาง ระดับ 1 คือ ตัวเด็กเอง ระดับ 2 คือ เด็กได้รับการดูแลจากพ่อแม่ ผู้ดูแล และครอบครัว ระดับ 3 คือ ชุมชนและสังคม ระดับ 4 คือ ระบบการคุ้มครองเด็กที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานจัดบริการน้ำสะอาด สุขาภิบาล และสุขอนามัย (Water, Sanitation, Hygiene – WASH) ด้านการศึกษา (Education) ด้านสุขภาพ (Health) ด้านนโยบายทางสังคมและการคุ้มครองทางสังคม (Social Welfare, Social Protection) และระดับ 5 คือ ระบบการดูแลเด็กแบบมหภาค ครอบคลุมหลักสิทธิมนุษยธรรม การพัฒนา และการสร้างสันติภาพ ได้แก่ การพัฒนาเมือง (Urbanization) ความยากจน (Poverty) ความขัดแย้ง (Conflicts) การโยกย้ายถิ่นฐาน (Migration) โรคอุบัติใหม่ (Pandemics) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) แสดงดังภาพที่ 2-5

ภาพที่ 2 - 5 กรอบแนวคิดกลยุทธ์การคุ้มครองเด็กและความสัมพันธ์กับสิทธิด้านอื่น ๆ

ที่มา องค์กรยูนิเซฟ

(1.3) โครงสร้างและกลไกตามกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาได้ใช้กรอบทางด้านกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยตัวกฎหมายได้มีการกำหนดกลไกรับผิดชอบและโครงสร้างทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาครองรับการทำงานในรูปแบบสหวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม ผลจากการติดตามประเมินของคณะกรรมการการศึกษาวิจัย และการประชุมหารือต่าง ๆ พบความท้าทาย ดังนี้

- โครงสร้างและกลไกระดับชาติ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านการคุ้มครองเด็ก ทำหน้าที่เป็นกลไกประสานงานกลางขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองเด็ก ที่รวมองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก ในส่วนคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ คณะกรรมการเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เป็นต้น แม้จะไม่ได้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองเด็กโดยตรง แต่โดยกรอบการทำงานสามารถช่วยในการผลักดันให้เกิดการกำหนดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและกฎหมายในบริบทที่ครอบคลุมการป้องกัน คุ้มครอง ส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน

- โครงสร้างและกลไกระดับพื้นที่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับการดำเนินงานตามกฎหมาย โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกันกับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ เมื่อพิจารณาบริบทการทำงานในพื้นที่ คณะกรรมการอาจไม่ครอบคลุมหน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองเด็ก เช่น ท้องถิ่นจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นต้น

จากการประเมินพบว่า แม้ว่ากรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กในปัจจุบันค่อนข้างครอบคลุม แต่ยังพบช่องว่างสำคัญ ได้แก่ กฎหมายที่มีอยู่เน้นที่การช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล ในประเด็นเฉพาะ มากกว่าการสนับสนุนครอบครัวและชุมชนที่มีเป้าหมายในการรับรองและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับเด็ก การมีนโยบายระดับชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนหลายฉบับทำให้เกิดกลไกคณะกรรมการในระดับชาติและระดับจังหวัดหรือท้องถิ่นรองรับตามกลุ่มเป้าหมายและสภาพปัญหาเฉพาะ ซึ่งบางส่วนมีความซ้ำซ้อนทั้งงานเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาทำให้เกิดการสร้างภาระงานให้หน่วยดูแลประสานงานในระดับจังหวัดและท้องถิ่นโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

(1.4) พนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เป็นกลไกการปฏิบัติงานสำคัญที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี การช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล โดยที่ผ่านมาพบความท้าทายในเชิงโครงสร้างของตำแหน่งหน้าที่ ความก้าวหน้า และความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้จำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอต่อภาระงานที่เกิดขึ้น ปัจจุบันพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ มีจำนวน 1,193 คน ส่วนใหญ่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 738 คน โดยในจำนวนนี้ยังมีการต่ออัตราพนักงานเจ้าหน้าที่เพียง 290 คน โดยพบว่า สัดส่วนพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ ต่อเคสเด็ก เท่ากับ 1 : 38 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (1 : 20)

ภาพที่ 2-6 สถิติพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ที่มา กรมกิจการเด็กและเยาวชน

(1.5) การลงทุนเพื่อเด็กและเยาวชนไม่สะท้อนสถานการณ์ความต้องการ สถานการณ์ปัญหาเด็กเป็นสภาพการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนและรุนแรงเพิ่มขึ้น ตลอดจนสร้างผลกระทบในวงกว้าง ขณะที่กองทุนคุ้มครองเด็กซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเด็กตามกฎหมาย กลับได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปี 2565 จำนวน 30 ล้านบาท งบประมาณปี 2566 จำนวน 40 ล้านบาท และงบประมาณปี 2567 จำนวน 38 ล้านบาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ความต้องการในการสงเคราะห์เด็กรายบุคคล

และการสนับสนุนโครงการ นอกจากนี้เงินช่วยเหลือสำหรับเด็กและครอบครัวที่ได้รับการจัดสรรก็ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็กที่อุดหนุนให้แก่ครอบครัวอุปถัมภ์หรือญาติที่ยากจนของกรมกิจการเด็กและเยาวชน จำนวน 2,000 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่การศึกษาเบื้องต้นขององค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย พบว่า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวควรเพิ่มขึ้นเป็น 3,400 – 3,500 บาทต่อเดือนต่อคน

(1.6) ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา 24 ได้แก่ อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมถึงมีอำนาจตรวจสอบสถานที่ที่มีเด็กอยู่ในการดูแลที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ และเนื่องจากตำแหน่งเหล่านี้มีลักษณะตำแหน่งทางการบริหาร ทำให้อาจยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมายเท่าที่ควร อันเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ อาทิ การไม่มีความรู้เข้าใจในบทบาทหน้าที่และอำนาจ กระบวนการคุ้มครองเด็กและการทำงานร่วมกับวิชาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบริการด้านการคุ้มครองเด็ก

(1.7) การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็ก เนื่องจากหน้าที่ที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 24 ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน้าที่เฉพาะของผู้บริหารทำให้เกิดปัญหาในการวางระบบงานคุ้มครองเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมกิจการเด็กและเยาวชนและองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) จึงได้ริเริ่มพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับท้องถิ่นขึ้นตั้งแต่ปี 2556 เพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถทำหน้าที่ได้ตามมาตรา 24 ผ่านการจัดตั้งศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็กระดับท้องถิ่น ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์ฯ สะสม จำนวน 5,573 แห่ง ใน 76 จังหวัด เพื่อทำงานเชิงรุกให้ชุมชนเฝ้าระวังและจัดการปัญหาด้านเด็กในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง

ระหว่างปี 2561 – 2567 มีการค้นหาเด็กกลุ่มเสี่ยงด้วยแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (CMST) จำแนกความเสี่ยงของเด็ก 3 ระดับ คือ กลุ่มเฝ้าระวัง (สีเขียว) กลุ่มเสี่ยง (สีเหลือง) และกลุ่มช่วยเหลือเร่งด่วน (สีแดง) มีการคัดกรองเด็กกลุ่มเสี่ยง จำนวนรวม 186,532 คน แบ่งเป็น กลุ่มเขียว 184,256 คน กลุ่มเหลือง จำนวน 1,595 คน และกลุ่มสีแดง จำนวน 672 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 29 เมษายน 2567) เด็กกลุ่มสีเหลืองและกลุ่มสีแดงจะถูกส่งไปยังบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดผ่านระบบสารสนเทศการจัดการรายกรณี โดยจะมีพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณีให้ความช่วยเหลือเด็กและครอบครัวต่อไป

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังไม่มีการประเมินความเข้มแข็งศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ จากการเก็บข้อมูลและติดตามการดำเนินงานประจำปี พบว่า ความเข้มแข็งของศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็กมีความแตกต่างกันขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความสนใจของผู้บริหาร อปท. มีหน่วยงานรับผิดชอบงานด้านเด็ก มีแผนงานและงบประมาณด้านเด็กและเยาวชนบรรจุไว้ในเทศบัญญัติ มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเด็กเยาวชน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สหวิชาชีพ องค์กรเอกชน องค์กรศาสนา สถาบันการศึกษา และสภาเด็กและเยาวชนและเครือข่ายเด็กเยาวชน

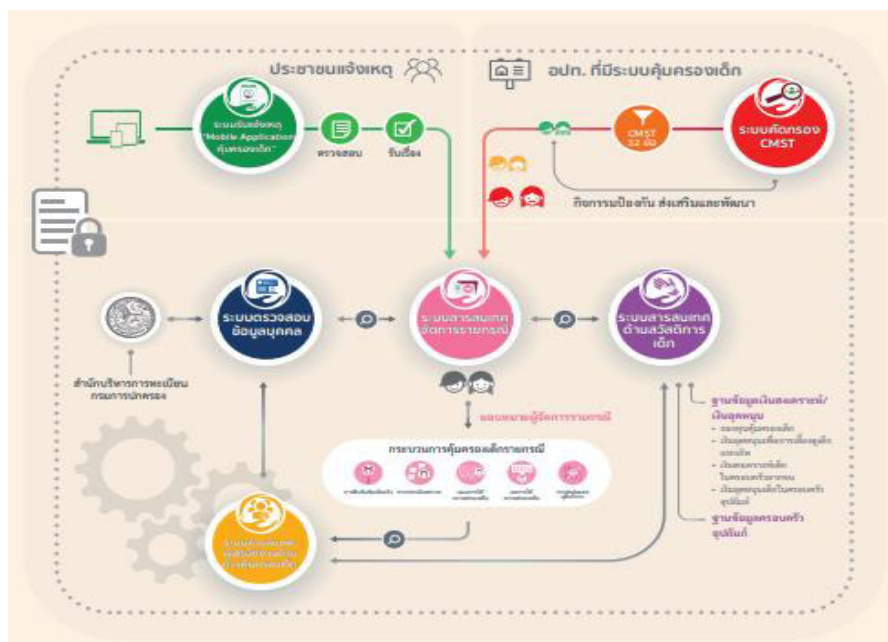
(1.8) การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันมีสภาเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ รวม 8,778 แห่ง ในปีงบประมาณ 2565 สภาเด็กและเยาวชนได้ขับเคลื่อนกิจกรรมตามกฎหมาย และกิจกรรมสร้างสรรค์ตามบริบทของพื้นที่ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน รวมถึงขับเคลื่อนงานด้านสังคม รวมทั้งสิ้น 4,612 กิจกรรม เกิดความสำเร็จในการเชื่อมโยงการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประสานงานหน่วยงานในพื้นที่ ประเด็นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ประกอบด้วย การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ประเด็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ข้อกฎหมาย การทำงานของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลซึ่งขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีเสียงสะท้อนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร รวมถึงการดำเนินงานด้านเครือข่ายเด็กและเยาวชนในบางพื้นที่ที่ยังเข้าไม่ถึงกลุ่มเด็กเปราะบาง เช่น กลุ่มเด็กพิการ เด็กต่างศาสนา กลุ่มเด็กชาติพันธุ์ และกลุ่มที่อยู่ห่างไกล

(1.9) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก หรือ Child Protection Information System หรือ CPIS (ซี-พีซิส) กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการขับเคลื่อน

ระบบคุ้มครองเด็กให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนการดำเนินการและเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวเชิงรุก เพื่อให้เกิดกระบวนการคุ้มครองเด็กเน้นการป้องกันระดับปฐมภูมิ การเฝ้าระวังในเด็กกลุ่มเสี่ยง การคุ้มครอง และให้ความช่วยเหลือเด็กให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยสามารถติดตามการช่วยเหลือได้ทั้งรายกรณี และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดทำสถานการณ์เด็กระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนงานด้านการคุ้มครองเด็กระดับยุทธศาสตร์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ระบบ CPIS ประกอบด้วย 6 ระบบย่อยที่เชื่อมโยงถึงกัน ได้แก่ 1) ระบบการรับแจ้งเหตุ 2) ระบบคัดกรอง 3) ระบบจัดการรายกรณี 4) ระบบผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็ก 5) ระบบสวัสดิการเด็ก และ 6) ระบบตรวจสอบข้อมูลบุคคล การเชื่อมโยงระบบ CPIS แสดงตามภาพที่ 2-7

ภาพที่ 2 - 7 การเชื่อมโยงระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก

ที่มา กรมกิจการเด็กและเยาวชน

แม้ว่าระบบ CPIS ได้เชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้แก่ ฐานข้อมูลเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ฐานข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานชาติ ฐานข้อมูลสวัสดิการเด็กและครอบครัว และฐานข้อมูลกองทุนคุ้มครองเด็ก แต่ยังคงมีความจำเป็นในการเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูล MSO-logbook และฐานข้อมูลการให้บริการของหน่วยงานสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นต้น

(2) แนวโน้มปัญหาของในอนาคต และผลกระทบ

(2.1) แนวโน้มของปัญหาในอนาคต

(2.1.1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการที่ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงอย่างต่อเนื่องจนสู่ระดับต่ำมากส่งผลให้จำนวนการเกิดน้อยกว่าจำนวนการตาย และทำให้ประชากรไทยเริ่มลดจำนวนลง โดยประชากรไทยได้ลดจำนวนลงจาก 66.55 ล้านคน เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2562 เหลือเพียง 66.05 ล้านคน เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2566 นอกจากนี้ การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์สู่ระดับที่ต่ำมากยังเป็นปัจจัยเร่งให้สังคมไทยเป็นสังคมสูงวัยแบบสุดยอดรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องด้วยจำนวนและสัดส่วนของประชากรในวัยเด็กและวัยทำงานลดลงมาก ในขณะที่กลุ่มประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากทั้งจำนวนและสัดส่วน

(2.1.2) สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน ข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก พบว่า บ้านพักเด็กและครอบครัวได้ให้การช่วยเหลือเด็ก ในปี 2564 จำนวน 15,200 ราย

และปี 2566 เพิ่มขึ้นถึง 40,724 ราย สภาพปัญหาของเด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 75 เป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนและอยู่ในสภาพยากลำบาก รongลงมาเป็นปัญหาที่ตัวผู้ปกครองเป็นหลัก ผู้ปกครองไม่สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดู ผู้ปกครองมีพฤติกรรม/ประกอบอาชีพไม่เหมาะสม เด็กถูกระทำ ความรุนแรงทางเพศ กาย หรือถูกใช้ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

(2.1.3) ภัยคุกคาม เนื่องด้วยนโยบายสังคมมักได้รับความสนใจน้อยกว่านโยบายด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้หน่วยงานหรือหน่วยปฏิบัติ ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาล ยกเว้นเฉพาะประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพทางเศรษฐกิจ มีกระแสกดดันจากสื่อมวลชน มีการผลักดันจากองค์กรภาคประชาสังคมและการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ประเด็นการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ ยังมีภัยคุกคามทางสังคมใหม่ ๆ เช่น สื่อออนไลน์ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการเปลี่ยนสู่ชุมชนเมือง การอพยพโยกย้ายถิ่นฐานทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อสภาพครอบครัวและการดูแลให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

(2.2) ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อประเทศ ความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ต่อประชาคมโลกในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่มีพันธกรณีในการอนุวัติบทบัญญัติของอนุสัญญาเพื่อประกันสิทธิให้เด็กที่อยู่ในประเทศไทย โดยไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ผลกระทบต่อสังคม สัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานที่จะดูแลผู้สูงอายุทางตรงหรือดูแลทางอ้อมต่อจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป 1 คน มีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ ในปัจจุบันคนในวัยทำงานประมาณ 3.2 คนให้การดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน หากภาวะเจริญพันธุ์ยังคงอยู่ปัจจุบันและอายุคาดการณเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้น 2 ปีต่อทศวรรษ อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุจะลดลงเหลือเพียงประมาณ 2.1 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คนภายใน 10 ปี ข้างหน้า ซึ่งหมายความว่าหากภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำกว่าระดับปัจจุบันลงไปอีก อัตราส่วนการเกื้อหนุน ผู้สูงอายุจะยิ่งลดต่ำกว่าระดับที่คาดการณ์ไว้

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย ประมาณการค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการทารุณกรรมเด็กของประเทศที่เป็นรายได้ปานกลางระดับบน เช่น ประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 3.4% ของ GDP ต่อปี ซึ่งเท่ากับ 480 พันล้านบาท ในปี 2561 (GDP = 15.7 ล้านล้าน) แสดงให้เห็นว่าการที่เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองดูแล จะไม่ใช่เพียงแค่เรื่องทางศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน ครอบครัว และชุมชน เด็กและเยาวชนทุกคนจึงต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า สามารถพึ่งตนและเป็นกำลังในการพัฒนาสังคมได้ โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงของมนุษย์

2.1.3 ความจำเป็นในการพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

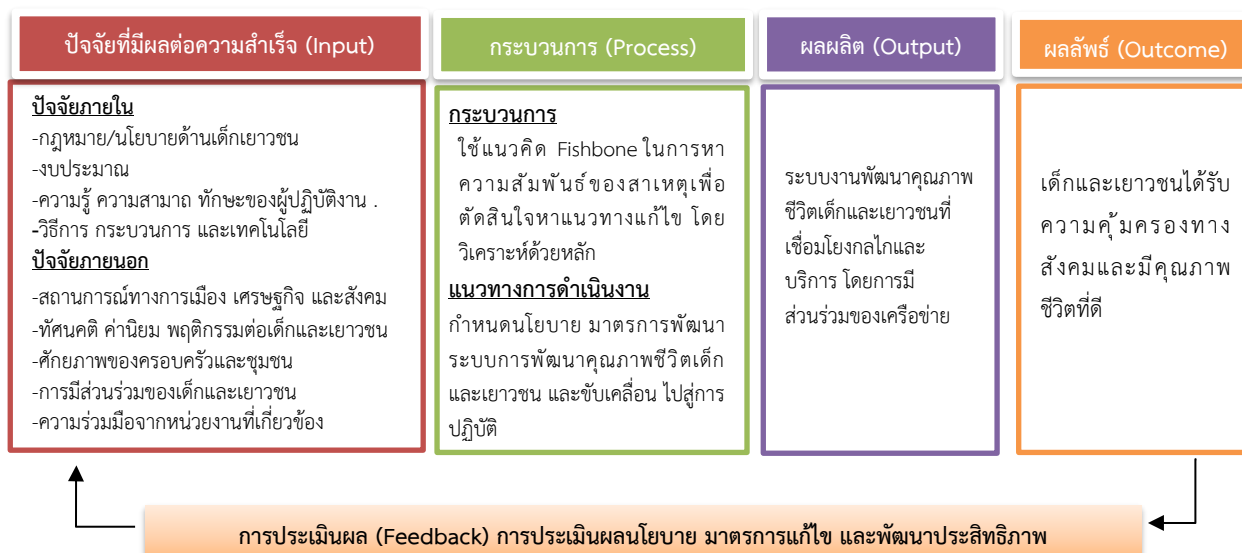
(1) การรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์เด็กเกิดน้อย กรมกิจการเด็กและเยาวชน ต้องขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นด้านการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพเต็มศักยภาพและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคมในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ และสร้างการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนและในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน เพื่อให้พวกเขาได้ดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นกำลังสำคัญรองรับการพัฒนาประเทศในอนาคต

(2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ถูกกล่าวถึงมากขึ้นในระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น เนื่องด้วยมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับพื้นที่ พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ ซึ่งมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นรองประธาน และมีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง คณะกรรมการมีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการบูรณาการทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตในระดับพื้นที่ ผ่านคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ซึ่งมีนายอำเภอ เป็นประธาน ผู้ว่าราชการจังหวัดและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นที่ปรึกษา มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ใช้พื้นที่เป็นฐาน ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนทุกคน สามารถเข้าถึงและได้รับการดูแลทั้งด้านสุขภาพและสังคม ส่งผลให้เกิดสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเอง เนื่องจากขาดอำนาจ การศึกษา ทรัพยากร ความเข้มแข็ง มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกคุกคามจากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เช่น สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคอุบัติใหม่ เป็นต้น โดยพบว่า เจตนารมณ์ของระเบียบฉบับนี้มีเป้าหมายการทำงาน เช่นเดียวกับกรอบแนวคิดการคุ้มครองเด็กขององค์กรยูนิเซฟ และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่การคุ้มครองเด็กมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งที่มีท้องถิ่นและอำเภอเป็นฐาน รวมทั้งพัฒนาระบบงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงมหภาค ดังนั้น จึงเป็นโอกาสในการเชื่อมโยงกลไกและบริการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ระหว่างคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกับคณะกรรมการ พชอ.

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

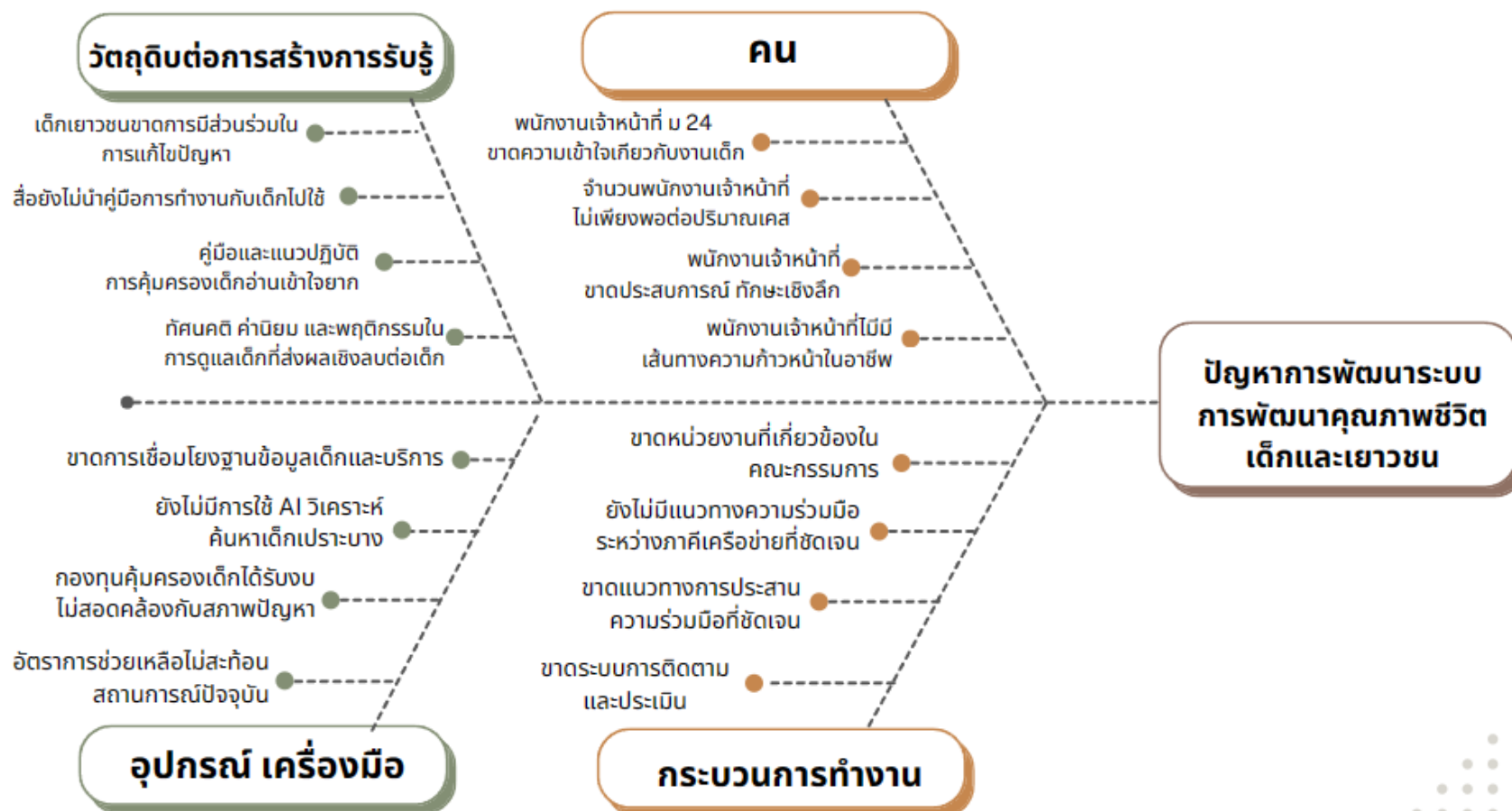
2.2.1 หลักการ แนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการจัดทำข้อเสนอ

ภาพที่ 2 - 8 กรอบแนวคิดการพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย “ระบบงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย” เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยใช้หลักการแนวคิด Fishbone Diagram หรือ แผนภูมิแก๊งปลา เพื่อช่วยให้ทราบถึงปัญหา จากปัญหาเล็ก ๆ ที่ซ่อนอยู่ในปัญหาใหญ่ ช่วยให้แก้ปัญหาดูได้อย่างตรงจุด แผนภูมิแก๊งปลาเป็นวิธีการมองภาพรวมและความสัมพันธ์ของสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อตัดสัจใจหาแนวทางพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน แสดงตามภาพที่ 2 - 9

ภาพที่ 2 - 9 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน กับสาเหตุที่เป็นไปได้

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการ 4M ซึ่งเป็นการแบ่งกลุ่มปัจจัยในการนำไปสู่การแยกแยะปัญหาที่เป็นสาเหตุหลัก ประกอบด้วย บุคลากร (Man) อุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Machine) วัสดุ (Materials) และกระบวนการทำงาน (Method) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ซึ่งพบว่า

(1) ด้านบุคลากร (Man) บุคลากรที่เป็นกลไกสำคัญ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพ ขาดประสบการณ์ ทักษะเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองเด็กที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และจำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนเคสเด็ก เนื่องจากมีการย้าย/โอน/ลาออก/เกษียณอายุราชการด้วยสาเหตุหลักคือการไม่มีเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตร 24 ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและวิธีการทำงานกับเด็กและครอบครัว

(2) ด้านกระบวนการทำงาน (Method) ระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนยังไม่เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากการทำงานคุ้มครองเด็กที่ผ่านมา มีลักษณะการทำงานเชิงรับ ส่งผลให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ขาดองค์ประกอบหน่วยงานสำคัญที่มีภารกิจในการทำงานเชิงส่งเสริม พัฒนา และป้องกัน ขาดแนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคีเครือข่ายทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น และขาดระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์ การดำเนินงานของคณะกรรมการ การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ และการขับเคลื่อนศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) ด้านวัสดุ (Materials) เด็กและเยาวชนถือเป็นกลุ่มประชากรสำคัญ อย่างไรก็ตามทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมในการดูแลเด็กที่ส่งผลกระทบต่อเด็กยังคงมีอยู่ในสังคมไทย เช่น รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี เอาลูกเขามาเลี้ยงเอาเมียขงเขามาอม ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อน ความเชื่อเหล่านี้จำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อการปรับเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด และพฤติกรรม และสื่อองค์ความรู้และแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ครู ผู้ดูแลเด็ก และสื่อ ยังมีไม่มากและอ่านเข้าใจยาก โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่ในครัวเรือนเปราะบาง รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการแก้ไขปัญหาตนเองและสังคมยังมีข้อจำกัด

(4) อุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Machine) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพื่อการคุ้มครองเด็ก ยังไม่มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลภายนอกหน่วยงาน ยังไม่มีการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) มาวิเคราะห์ความเสี่ยงของเด็กและครอบครัว เพื่อให้เกิดการทำงานเชิงป้องกันและตอบสนองความต้องการของเด็กได้ทันทั่วถึง กองทุนคุ้มครองเด็กได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ และขาดการปรับอัตราค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กและครอบครัวให้เป็นราคาตลาดปัจจุบัน

2.2.3 แนวทางและแผนงานในการขับเคลื่อนข้อเสนอ

แนวทางการพัฒนาระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ที่เชื่อมโยงกลไกและบริการ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ได้จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยแผนภูมิแกงปลาที่แสดงสาเหตุหลัก

ของปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร (Man) ด้านอุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Machine) ด้านวัตถุดิบต่อการสร้าง การรับรู้ (Materials) ด้านกระบวนการทำงาน (Method) ประกอบกับ สาเหตุรองและสาเหตุย่อย จึงได้กำหนด นโยบาย มาตรการแก้ไขหรือพัฒนาประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) ด้านบุคลากร : เพิ่มขีดความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบวิชาชีพ
- (2) ด้านกระบวนการทำงาน : เสริมสร้างความเข้มแข็งบริการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว
- (3) ด้านวัตถุดิบการสร้างการรับรู้ : ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน
- (4) ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ : เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

(1) ด้านบุคลากร (Man) : เพิ่มขีดความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการวิชาชีพ

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
-พัฒนาระบบสนับสนุน และส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการวิชาชีพ ให้สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน	-ทบทวนและพัฒนาเครื่องมือการประเมินและแนวทางการปฏิบัติงาน และคู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการวิชาชีพ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ -มอบหมายหรือจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร รวมถึงเป็นหน่วยให้การปรึกษา การกำกับติดตาม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการคุ้มครองเด็ก	พม. สธ. ศธ. ยธ. มท. รง. อส. คณะอนุกรรมการพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็ก	↔	↔	
-พัฒนาระบบการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ครอบคลุมในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ (วิชาชีพ หมายถึงถึง นักกฎหมาย แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู)	-จัดทำมาตรฐานกลางของสหวิชาชีพในการทำงานกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว และส่งเสริมให้เกิดทีมสหวิชาชีพในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น	พม. สธ. ศธ. ยธ. มท. รง. อส. คณะอนุกรรมการพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็ก		↔	

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
-ส่งเสริมให้มีและพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบวิชาชีพ และทีมสหวิชาชีพ	-พัฒนาให้เกิดเครือข่ายอาสาสมัครคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่น โดยมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การจัดทำเครื่องมือการประเมินความเสี่ยง และการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. รง. อปท.	↔	↔	
-เพิ่มและกระจายอัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ประกอบวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ ให้มีความเพียงพอในการทำงานเชิงรุกทั้งด้านการป้องกัน และการช่วยเหลือ	-สำรวจความจำเป็นและความต้องการบุคลากรในแต่ละวิชาชีพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง -จัดทำฐานข้อมูลพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ประกอบวิชาชีพ ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ -ประสานกับโรงเรียนนายอำเภอ และสถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น ผนวกหลักสูตรคุ้มครองเด็กกับหลักสูตรนายอำเภอ หรือหลักสูตรผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานของ อปท.	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. รง. อปท.	↔	↔	

(2) ด้านกระบวนการทำงาน (Method) : เสริมสร้างความเข้มแข็งบริการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
-ปรับมาตรฐานและแนวทางการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการที่เหมาะสม สำหรับเด็กและครอบครัวตามช่วงวัยและสถานการณ์ของครอบครัว ชุมชน และสังคม	-พัฒนาศูนย์ให้คำปรึกษาในระดับชุมชนให้สามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กและครอบครัว เพื่อลดความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น -พัฒนาระบบรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นมิตรกับเด็ก	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. รง. สตช. อปท.		↔	
-พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการจัดบริการสำหรับเด็กและครอบครัวของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีเด็กอยู่ในความดูแล	-พัฒนาระบบการติดตามผลการแก้ไขปัญหา การประสานส่งต่อ และการยุติบริการ โดยมีระบบการจัดการข้อมูลที่ปลอดภัย -จัดให้มีกระบวนการสำรวจความต้องการและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ เพื่อระบุแนวโน้มความเสี่ยงที่มีต่อเด็กและครอบครัว โดยให้เด็กครอบครัว ชุมชน และหน่วยจัดบริการมีส่วนร่วมในกระบวนการ	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. รง. ดศ. อปท.		↔	

(3) ด้านวัตถุดิบต่อการสร้างการรับรู้ (Materials) : ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
-ศึกษาและประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในระดับชุมชน	-ถอดบทเรียนศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็กและโครงการที่มีลักษณะคล้ายกัน พิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานโครงการและขยายผลให้ครอบคลุมในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น -พัฒนาความร่วมมือระดับจังหวัดในรูปแบบบันทึกความเข้าใจ ให้ขยายผลอย่างเป็นขั้นตอนตามความพร้อมและความสมัครใจของจังหวัด และ อปท. รวมทั้งมีระบบการให้รางวัลจูงใจ	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. อปท. สสส. UNICEF	↔	↔	↔
-ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายดำเนินกิจการให้เป็นไปตามสิทธิเด็กกับภาคธุรกิจ รวมถึงการมีนโยบายปกป้องคุ้มครองเด็กในหน่วยงาน	-รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้สังคมมีจิตอาสาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน -ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรภาคประชาสังคม และ สื่อสารมวลชน จัดทำนโยบายปกป้องคุ้มครองเด็กขององค์กร	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. อปท. สสส. UNICEF		↔	

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
- ส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมการดูแลเด็กและเยาวชนเชิงสร้างสรรค์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด Content Creator เชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง เครือข่ายเด็กและเยาวชน - พัฒนา Virtual Parenting Education Platform ชักชวน Content Creator / Influencer ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ร่วมตัวกันสร้างกระแสสังคมออนไลน์สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน - เสริมพลังสภาเด็กและเยาวชน ให้เป็น ศูนย์ประสานการมีส่วนร่วมเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง - สร้างความตระหนักรู้แก่สถาบันศาสนา เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก โดยทำงานกับผู้นำศาสนาในการทำงานเชิงป้องกัน 	<p>หน่วยงานรัฐ องค์กร ภาคีเครือข่ายภาค ธุรกิจ สภาเด็กและ เยาวชน สสส.</p>	<p>↔</p> <p>↔</p> <p>↔</p>		

(4) ด้านอุปกรณ์ หรือเครื่องมือ (Machine) : เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
-กระทรวง กรม หน่วยงาน รวมไปถึงจังหวัดและท้องถิ่น ดำเนินการและผลักดันให้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างบูรณาการ เพื่อรองรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ	-มีหน่วยงานหลักรวบรวมกิจกรรมและงบประมาณภาพรวมของการดำเนินการแบบบูรณาการ ระหว่างกระทรวง กรม หน่วยงาน จังหวัด ท้องถิ่น เพื่อรองรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ -เชื่อมโยงแผนงบประมาณตามแผนปฏิบัติการของภาครัฐ เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน -ส่งเสริมบทบาทของ อปท. และเพิ่มอิสระด้านการจัดการรายได้ที่เหมาะสมต่อการจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน	ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร ค ุ้ ม ค ร อ ง เ ด็ ก ห่ า ง ช า ตี ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร ค ุ้ ม ค ร อ ง เ ด็ ก จั ง ห ว ด ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร พ ั ท ฒ น า ค ุ ณ ภ า พ ชี วิ ต รั ะ ด ั บ พ ื้ น ที่ ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร พ ั ท ฒ น า ค ุ ณ ภ า พ ชี วิ ต รั ะ ด ั บ อ ำ เภ อ		↔	
				↔	
				↔	

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินการ		
			ระยะสั้น 1 ปี	ระยะกลาง 2-3 ปี	ระยะยาว 3-5 ปี
-ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และองค์กรภาคประชาสังคม เป็นเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน	-เพิ่มการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนแก่กองทุนคุ้มครองเด็ก เงินอุดหนุนแก่องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมและสร้างกลไกการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ประชาสัมพันธ์ ศึกษาวิจัย -ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการเพื่อสังคมด้านการปกป้องคุ้มครองเด็ก	กองทุนคุ้มครองเด็ก สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม สสส. กสศ.		↔	
-เชื่อมโยงฐานข้อมูลเด็กระหว่างหน่วยงานด้านเด็กและเยาวชน และหน่วยงานสหวิชาชีพ	-วิเคราะห์ความต้องการข้อมูลระหว่างหน่วยงานสหวิชาชีพ และความต้องการบริการของเด็กและครอบครัว เพื่อจัดทำฐานข้อมูลบูรณาการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน	พม. มท. สธ. ศธ. ยธ. อปท. สพร.		↔	↔

ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามแนวทางข้างต้น จะบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568 ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ เป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามผลการดำเนินงานทุกระยะ 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน และ 12 เดือน

2.2.3 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอ และแนวทางการบริหารจัดการ

(1) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ระบบงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานในระดับนโยบาย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับท้องถิ่น รวมถึงชุมชน โดยเฉพาะความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งไม่เท่ากัน

แนวทางการบริหารจัดการ : ใช้กลไกคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ บูรณาการการทำงาน กับคณะกรรมการนโยบายคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ เพื่อส่งเสริมและประสานบูรณาการทรัพยากรการทำงานในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับพื้นที่ และผลักดัน เข้าแผนพัฒนาจังหวัด แผนระดับอำเภอ แผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมความสามารถของ อปท. ในการมี ระบบงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ในลักษณะอาสาสมัครในการเข้าร่วมโครงการทดลอง การจัดทำ บันทึกร่วมมือและแผนปฏิบัติการทดลองระยะ 3 ปี เป็นอย่างน้อยโดยใช้หลักชุมชนนำเป็นฐาน การทำงานความร่วมมือ (Community-led)

(2) นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองส่วนบุคคล และ กฎหมายเฉพาะของหน่วยงาน/พื้นที่เป็นข้อจำกัดสำคัญในการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูล และการใช้ข้อมูล รายบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่มีความจำเป็นที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมักจะเป็นข้อมูล ความเปราะบางของกลุ่มเป้าหมาย

แนวทางการบริหารจัดการ : การจัดทำบันทึกความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่าง หน่วยงาน (Data Processing Agreement) โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันในการใช้ข้อมูลเพื่อการช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายและการวางแผนงานเชิงกลยุทธ์ และสำหรับข้อมูลส่วนบุคคล ต้องมีการออกแบบให้ประชาชน กลุ่มเป้าหมายได้ให้การยินยอมในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลทุกครั้ง (Data Privacy Notice)

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

ภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนข้อเสนอ นโยบายไปสู่การปฏิบัติ ในการพัฒนาระบบงานการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกลไกและบริการโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย โดยรองอธิบดี กรมกิจการเด็กและเยาวชน ต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. เป็น Agile Leader และ Growth Mindset ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความสามารถในการ สร้างความเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อสถานการณ์ สร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมการทำงานที่ส่งเสริมให้เกิด การสร้างนวัตกรรมและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ รวมถึงการแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัย และตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นผู้นำที่ยึดมั่นการทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข สร้างขวัญและกำลังใจ

ตลอดจนให้การตอบแทนที่เหมาะสมเป็นธรรม สนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีโอกาสทำงาน อย่างเต็มศักยภาพ และมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงาน วางแผน พัฒนาตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้ทีมงานร่วมกัน ขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ

3. เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในการบริหารงาน การวางแผนยุทธศาสตร์ และการกำหนดนโยบาย กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ พร้อมรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น จากการตัดสินใจ แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานตามแผนงานให้ประสบผลสำเร็จ มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สามารถคาดการณ์ต่อสถานการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินการของกรมฯ ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว

4. เป็นผู้นำที่มีทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถกำหนดนโยบายและตัดสินใจ โดยใช้ฐานข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนและถูกต้อง สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนา กระบวนการทำงานและยกระดับคุณภาพการให้บริการ

5. เป็นผู้นำที่มีทักษะการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์ไปสู่บุคลากรทุกคน ให้มีความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน สามารถติดต่อสื่อสารผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก องค์กร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบาย

6. เป็นผู้นำที่มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วม สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการสนับสนุนจากภายในและภายนอกองค์กร เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นผู้ประสานงานที่ดี ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการดำเนินการ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนด

3. แผนพัฒนาตนเอง

3.1 การวิเคราะห์ตนเอง

กรอบทักษะในการพัฒนานักบริหารระดับสูง ประกอบด้วย ทักษะของนักบริหารระดับสูงที่เป็นจุดเน้น ในการพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ทักษะทางการรู้คิด (Cognitive Skills) จำนวน 3 ทักษะ (2) ทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Skills) จำนวน 3 ทักษะ (3) ทักษะทางการปฏิบัติ (Practical Skills) จำนวน 1 ทักษะ และ (4) ทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skills) จำนวน 7 ทักษะ รวมทั้งสิ้น 14 ทักษะ ผลการประเมินทักษะพบว่า ผลการประเมินจากผู้อื่นอยู่ในระดับโดดเด่นทั้งหมด ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับโดดเด่น 5 ทักษะ ระดับดี 4 ทักษะ และระดับปานกลาง 5 ทักษะ และ ผลการประเมินเชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับโดดเด่น 2 ทักษะ ระดับดี 9 ทักษะ และระดับปานกลาง 3 ทักษะ

ผลการประเมินโดยรวม ทักษะที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์
ในตำแหน่งเป้าหมาย ได้แก่

- ทักษะที่มีผลการประเมินในระดับโดดเด่นทั้งจากตนเอง จากผู้อื่น และเชิงสถานการณ์ จำนวน 1 ทักษะ
คือ การคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (Systematic and Creative Thinking) และทักษะที่มีผล
การประเมินจากผู้อื่น และเชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับโดดเด่น จำนวน 1 ทักษะ คือ การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
(Empathy) จึงเลือกทักษะ 2 ทักษะดังกล่าวเป็นการพัฒนาจุดแข็ง

- ทักษะที่มีผลประเมินจากผู้อื่นและเชิงสถานการณ์ ต่างกัน 2 ระดับ (จากผู้อื่น ระดับโดดเด่น /
เชิงสถานการณ์ ระดับปานกลาง) จำนวน 3 ทักษะ คือ (1) ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) (2) การพัฒนา
ตนเองและผู้อื่น และสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร (Developing Self and Others, and Engaging
Others) และ (3) การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่
(Facilitating Hyper-Collaboration) จึงเลือกทักษะ 3 ทักษะดังกล่าวเป็นจุดที่ต้องการพัฒนา

3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง

จุดแข็ง

1. การคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (Systematic and Creative Thinking) เป้าหมาย
ในระยะเวลา 2 เดือน คือ สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ ข้อท้าทาย และโอกาสการปรับปรุงและพัฒนา
ระบบงานให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์การระหว่างประเทศ
รวมทั้งประเทศที่มีบทเรียนที่ดี เป้าหมายระยะเวลา 2 ปี คือ สามารถพัฒนานโยบาย ระบบ และกระบวนการ
ด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กไทยและเด็กต่างชาติที่เชื่อมโยงกฎหมาย อำนาจหน้าที่ ทั้งภายในองค์กร
ระหว่างหน่วยงาน และระหว่างประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรระหว่าง
ประเทศที่เกี่ยวข้อง

2. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy) เป้าหมายในระยะเวลา 2 เดือน คือ ผ่านการอบรม
การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Skills) และการประชุมร่วมกับสำนักงาน
เลขาธิการกรม เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาระบบสนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร
ทุกระดับ เป้าหมายในระยะเวลา 2 ปี คือ สามารถพัฒนาระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้บุคลากร
มีความจงรักภักดี การมีส่วนร่วม และการรักษาบุคลากรในระยะยาว

จุดที่ต้องพัฒนา

1. ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) เป้าหมายในระยะเวลา 2 เดือน คือ สามารถใช้ประโยชน์ข้อมูล
ที่มีอยู่ในการคาดการณ์แนวโน้ม การวางแผน และการตัดสินใจ เป้าหมายในระยะเวลา 2 ปี คือ สามารถ
กำหนดทิศทาง กลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัล การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิด
การทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2. *การพัฒนาตนเองและผู้อื่น และสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร (Developing Self and Others, and Engaging Others)* เป้าหมายในระยะเวลา 2 เดือน คือ ผ่านการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ และสามารถจัดทำแผนพัฒนาตนเอง โดยกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนา และโอกาสการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. *การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่ (Facilitating Hyper-Collaboration)* เป้าหมายในระยะเวลา 2 เดือน คือ สามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อแสวงหาความร่วมมือขับเคลื่อนนโยบายด้านเด็กและเยาวชนระดับชาติ จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น เป้าหมายในระยะเวลา 2 เดือน คือ สามารถทำงานบูรณาการนโยบายระดับพื้นที่ ชาติ และระหว่างประเทศ โดยการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอก รวมถึงเด็กและเยาวชน

3.3 ผลการพัฒนาตนเอง ระยะ 2 เดือน (ระหว่างการศึกษาอบรม นบส.1)

จุดแข็ง

1. *การคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (Systematic and Creative Thinking)* มีระบบความคิดในการวิเคราะห์และออกแบบการพัฒนารอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิทธิเด็กระหว่างไทยและกัมพูชา และสามารถจัดทำรายงานผลการศึกษาเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบกรอบแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านการคุ้มครองเด็กระหว่างประเทศ

2. *การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy)* หลังจากผ่านการอบรม ได้เพิ่มพูนทักษะที่เป็นจุดแข็งในการทำงานกลุ่ม GP และการสร้างความสัมพันธ์ การเข้าถึงความคิดและอารมณ์ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมกลุ่ม GP

จุดที่ต้องการพัฒนา

1. *ทักษะดิจิทัล (Digital Skills)* ศึกษาหัวข้อ “บทบาทผู้บริหารในการปฏิรูปองค์กรไปสู่ยุค Digital Transformation” ในหลักสูตร นบส.1 และค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจัดทำ IS และ GP และการใช้ข้อมูลในระบบ CPIS ติดตามการช่วยเหลือเด็กและประสานส่งต่อตามกระบวนการคุ้มครองเด็กรายกรณีเพื่อจัดสรรทรัพยากร

2. *การพัฒนาตนเองและผู้อื่น และสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร (Developing Self and Others, and Engaging Others)* ศึกษาหัวข้อ Communication และหลักสูตรการสอนงาน ในหลักสูตร นบส. 1 และได้จัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล และส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลสำหรับทีมงาน โดยกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนา และโอกาสการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. *การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่ (Facilitating Hyper-Collaboration)* ได้ร่วมกับอีก 9 หน่วยงาน ในการจัดทำรายงานกลุ่ม GP6 เรื่อง การยกระดับ Soft Power อาหารไทย เพื่อเสริมสร้างความนิยมไทยสู่อาหารโลก นอกจากนี้ ได้รับมอบหมายให้พัฒนาโครงการต้นแบบจังหวัดน่าอยู่สำหรับเด็กและเยาวชน โดยต้องมีการประสานระดับนโยบายข้ามกอง ข้ามกรม และข้ามกระทรวง เพื่อดำเนินการงานด้านเด็กและเยาวชนเชิงระบบในพื้นที่

3. แผนพัฒนาตนเอง

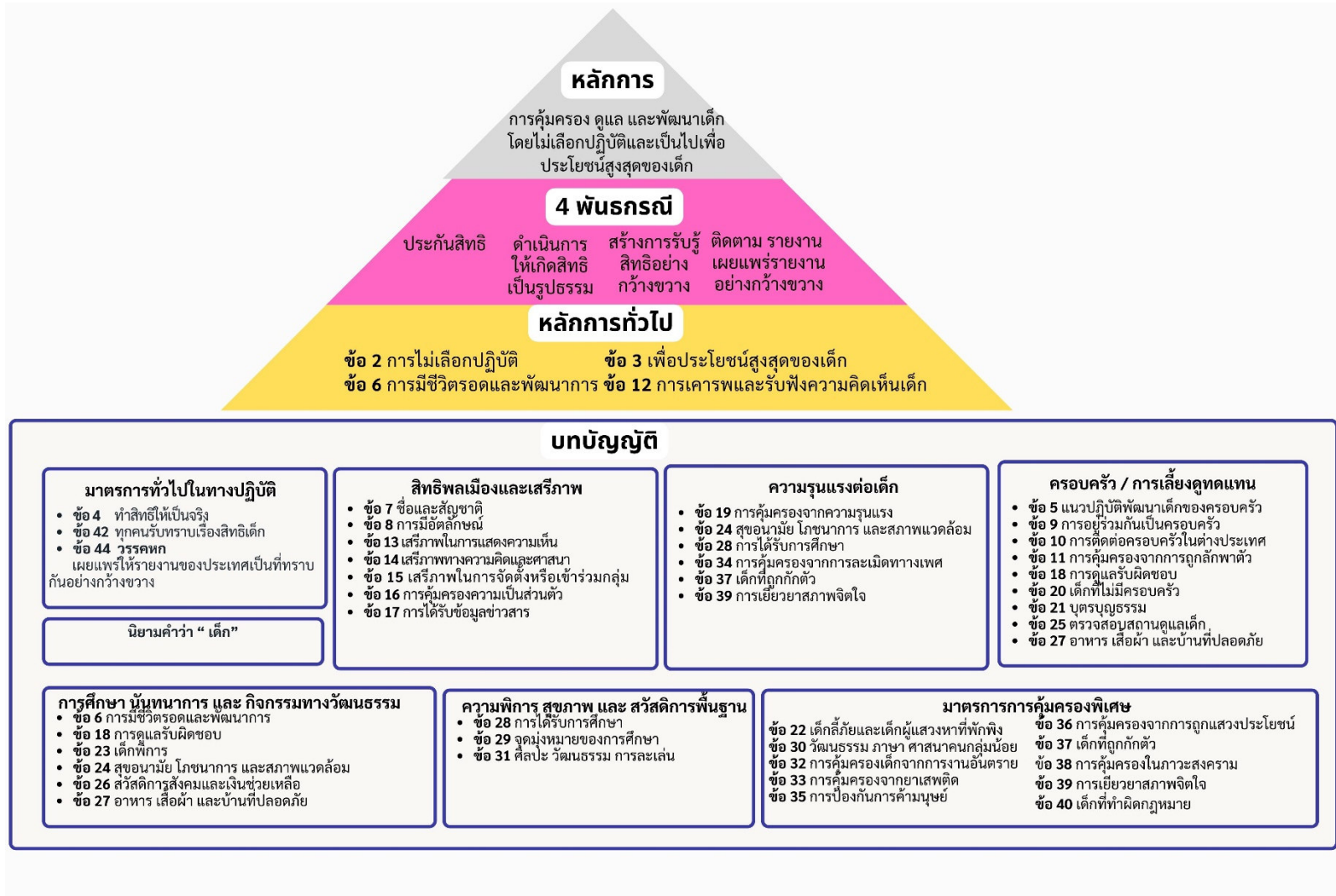
(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

- ข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤติประชากรและสังคมสูงวัย, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2567
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, การวิเคราะห์การใช้จ่ายเงินสาธารณะสำหรับเด็ก: กรณีศึกษาการลงทุนเพื่อการคุ้มครองเด็กในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร, 2567
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน, แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (โดยใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน), กรุงเทพมหานคร, 2566
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน, รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2565, กรุงเทพมหานคร, 2565
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน, แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566 -2567, กรุงเทพมหานคร, 2567
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน, ร่างแผนปฏิบัติการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2567, กรุงเทพมหานคร, 2567
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ร่างแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร, ปี 2566
- Fishbone Diagram คือ เรื่องควรรู้เกี่ยวกับ แผนภูมิแก๊งปลา เพื่อหาสาเหตุและผลกระทบ แหล่งที่มา: <https://www.goodmaterial.co/fishbone-diagram/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2567
- Child Protection Strategy 2021-2030, UNICEF, 2564
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับพื้นที่ พ.ศ. 2561 แหล่งที่มา: <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/054/1.PDF> สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2567

ภาคผนวก

ภาพที่ 2-10 หลักการและสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

ชื่อ - สกุล นางเจียรทอง ประสานพานิช

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2538
ปริญญาโท บริหารธุรกิจ (การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ)
Texas A&M-Commerce สหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2541

ประสบการณ์การรับราชการ

- ผู้อำนวยการกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชน
- พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปราจีนบุรี
- เลขานุการกรม กรมกิจการเด็กและเยาวชน
- ผู้อำนวยการกลุ่มการพัฒนาระบบคุ้มครอง กองคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

ผลงานทางวิชาการ

- การจัดทำยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565
- การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง กระบวนการติดต่อร้องเรียน
- การจัดทำรายงานการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ฉบับที่ 3-4

รางวัลหรือทุนการศึกษา (เฉพาะที่สำคัญ)

ข้าราชการพลเรือนดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2557

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์